

HANDICAPOVANÍ NA KOUPALIŠTÍCH

Ing. Milan Šmíd, projektový ateliér Bazény & wellness

Běžný zdravý člověk si za normálních okolností neuvědomuje své tělo. Že můžeme bezbolestně hýbat rukama i nohama, sledujeme svět kolem sebe pomocí smyslů (zraku a sluchu), domluvíme se se svým okolím a svobodně se přemísťujeme z místa na místo, považujeme za naprostou samozřejmost, o které není nutné vůbec přemýšlet. Problém ale nastane při jakémkoliv úrazu, u kterého některou z těchto schopností a možností, dočasně ztratíme. Najednou nám znehybnělá ruka vadí při oblékání nebo telefonování, či podpisu příkazu k platbě. Úraz dolní končetiny nám může přisoudit dočasně francouzské hole a komplikaci na schodištích a při nástupu či výstupu z dopravních prostředků. I zraku si začneme považovat v okamžiku, kdy nám již délka rukou nestačí k přečtení návodu na použití zakoupeného zboží nebo nedohlédneme číslo přijíždějícího autobusu.

Mezi námi ale žijí lidé, kteří toto omezení získali natrvalo, nebo se s ním dokonce narodili. Díky svému postižení se pohybují pomocí invalidního vozíku, případně s orientační bílou holí, která jim má nahradit nefunkční zrak. I oni mají právo užívat naplno života, mít možnost svobodného pohybu v mezích svých schopností a „zdravá“ část společnosti by jim toto měla umožnit a co nejvíce usnadnit a odstraňovat bariéry, které v rámci civilizačního procesu vytváříme. Tyto bariéry nejsou jen fyzické, ale i psychické. Zkusme se alespoň na chvíli vžít do situace handicapovaného člověka, který chce žít jako každý jiný svůj plnohodnotný život. Není to člověk nemocný – má pouze ztížené podmínky pro svůj pohyb, případně orientaci v prostoru. Chce být jako každý pokud možno nezávislý na okolí, mít možnost vlastního rozhodování a uplatnění své vlastní vůle. Nechce od svého okolí žádný soucit, pouze ohleduplnost. A na nás je, abychom ho brali jako sobě rovného a vytvořili mu přijatelné podmínky – a to např. i k návštěvě koupaliště.

Podívejme se nejprve na řešení bariér fyzických.

Pro výstavbu nových stavebních objektů i generální opravy a rekonstrukce stávajících se musí architekt nebo projektant řídit kromě Stavebního zákona 50/76 Sb. ve znění zák. 109/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, Vyhlášky 137/1998 Sb. o obecných požadavcích na výstavbu i dalším neméně důležitým předpisem – Vyhláškou 369/2001 Sb. o technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace. Platnost této vyhlášky se m.j. vztahuje i pro stavby pro tělovýchovu, rekreaci a sport. Sportovní a rekreační stavby musí mít bezbariérově řešené prostory jak pro diváky, tak pro aktivní sportovce. Tato vyhláška nám určuje podmínky, které musíme splnit, aby pro handicapované osoby byla tato zařízení a poskytované služby přístupná, aby zde nevznikaly technické obtížně překonatelné překážky.

Prvotním úkolem je zajištění možnosti příjezdu a bezpečného zaparkování u areálu (šířka parkovacího pruhu min. 3,5 m). Vhodný přístup do objektu musí být řešen v dostatečné šířce a bez stupňů (max. 2 cm). K překonání výškových rozdílů se buduje rampa se sklonem do 1 : 12 nebo instaluje přepravní plošina, výtah či jiné technické vybavení. I pro pohyb po veřejně přístupné části areálu musí být pamatováno na bezbariérové řešení, a to nejen pro vozíčkáře, ale i pro zrakově postižené. Zde nesmí být v cestě v celém profilu žádné nebezpečné překážky (vadí zvláště ty výše umístěné), pro komunikační prostory se řeší vodící pruhy a je nutné vyznačit riziková místa – např. jiným materiálem či zarážkou detekovatelnou pomocí orientační hole.

Handicapovaný návštěvník musí mít možnost se převléci do vhodného sportovního oděvu – v našem případě do plavek, a vykonat potřebnou hygienickou

přípravu před plaváním. Pro tento účel se v prostorách šaten budují hygienické invalidní buňky oddělené pro obě pohlaví, s dostatečně širokými dveřmi, odpovídajícími šatními skříňkami a speciálně řešenými sprchovými boxy a WC. Vhodné je také, aby byl provoz koupaliště vybavený invalidními vozíky určenými pro mokrý provoz koupaliště. Tyto vozíky jsou v celonerezovém provedení, ložiska mají teflonová pouzdra, nejsou mazána vazelínou, aby nedošlo ke znečištění prostor a vody. Nejsou též zašpiněná pouličním prachem a špínou. Náš návštěvník si přisedne ze svého vozíku na areálový a s ním se pak pohybuje v „čisté zóně“ koupaliště.

Speciální kategorii technických prostředků na koupališti představují zařízení, která umožňují handicapovaným vstup a výstup z vody bazénu. Je-li bazén specializován pro handicapovanou skupinu návštěvníků – jedná se hlavně o bazény v ústavech sociální péče, případně rehabilitační bazény zdravotnických zařízení, je ideálním řešením spouštěcí mezidno, které se zvedne do úrovně ochozu, aby bylo možné na ně najet s vozíkem či jiným dopravním zařízením (speciálním lůžkem). Mezidno se pak spustí do takové výše, aby vytvořilo optimální hloubku vody pro konkrétního pacienta pro rehabilitační cvičení nebo pohyb ve vodě. Pro vjezd s vozíkem do rehabilitačního cvičného bazénu může sloužit i rampa vedoucí z ochozu do úrovně dna bazénu. Toto řešení je sice investičně méně nákladné než spouštěcí mezidno, určuje ale jednu stabilní hloubku a zabírá velkou část bazénu, která je jinak obtížně využitelná (viz foto). Některé bazény pro využití handicapovanými osobami se budují s hladinou výškově umístěnou 40 – 50 cm nad ochoz bazénu, aby si fyzicky zdatnější návštěvník mohl ze svého vozíku sám sesednout na kraj bazénu, který je ve stejné výškové úrovni jako jeho vozík, a volně sklouznout do vody. Stejně jednoduše se pak dostává i zpět.

U komunálních bazénů s hlavním využitím pro návštěvníky bez pohybového handicapu se instalují mobilní nebo pevně zabudované spouštěcí mechanismy, které v případě návštěvy návštěvníka s omezením pohybu zajistí jeho dopravu do bazénu a následně pak i cestu z bazénu zpět na vozík. Trvale instalované zařízení má výhodu v možnosti operativního použití, avšak může v bazénové hale vytvářet nepříjemnou překážku. Mobilní zařízení je v běžném provozu uskladněno mimo bazénový prostor a instaluje se jen v případě příchodu handicapovaného návštěvníka. Protože montáž, následná demontáž a uskladnění takového zařízení vyžaduje většinou práci pro dvě osoby obsluhy bazénu, je z hlediska provozu jednodušší, když přijde jen jeden handicapovaný návštěvník, pomoci mu do bazénu a z bazénu i bez zdvihacího zařízení.

Zařízení pro dopravu handicapovaných do bazénu se od sebe liší konstrukcí i pohonem. Některá představují závěs se sedačkou s vertikálním pohybem, možné je i řešení pohybu sedačky po šikmé plošině, která je v horní části opřena o okraj bazénu, ve spodní o dno. Pohyb pak zajišťujeme mechanicky kladkou s ruční kličkou, případně hydraulickým pohonem či elektrickým motorem pracujícím pod bezpečným napětím 12 nebo 24 V.

Speciální vybavení komunálního koupaliště pro přístup a pohyb imobilních návštěvníků představuje navýšení běžné základní investice do výstavby nebo rekonstrukce koupaliště částku v řádech několika set tisíců korun. Díky nízké návštěvnosti handicapovaných osob na komunálních bazénech je i velmi nízké využívání této investice. Investor většinou lituje, že takto vynaložené prostředky mohl „lépe“ použít na vybavení, které by zvýšilo atraktivitu areálu a sloužilo většině návštěvníků. V dnešní době není možné získat bez vyřešení pohybu handicapovaných v areálu v souladu s Vyhl. 369/2001 Sb. stavební povolení pro výstavbu či rekonstrukci ani neproběhne úspěšně kolaudace pro uvedení koupaliště do provozu.

V závěru tohoto příspěvku bych rád upozornil na **psychické bariéry**, které je nutné překonávat jak ze strany handicapovaných, tak i ostatních. Tento problém je daleko složitější. Obtížnější je jeho řešení než problematika stavebních úprav a instalace uváděných technických prostředků v souladu s Vyhl. 369/2001 Sb. v procesu výstavby. Týká se totiž myšlení lidí a mezilidských vztahů.

Po dlouhá léta neměli osoby se sníženou schopností pohybu a orientace téměř žádnou možnost pohybu mezi nepostiženou částí populace. Všude vznikaly technické bariéry, které tento pohyb znesnadňovaly nebo přímo vylučovaly. Schody, chodníky bez sjezdů, nemožnost použití dopravních prostředků i ostatní překážky odsoudily tyto osoby do vymezených prostor vytvořených speciálně pro tuto komunitu a my ostatní se s nimi potkávaly jen zřídka, spíše jen, pokud se do této komunity dostal někdo z našich blízkých. Toto oddělení zdravé a handicapované části populace vytvořilo vzájemné napětí. Postižený člověk nám připadá „exotický“, když ho náhodou potkáme. Nevíme, jak se k němu chovat, jak s ním mluvit, abychom se ho nedotkli. Toto opatrnictví nebo naopak ignoranství či „vyzývavé pokukování se šuškanou“ i přímé ataky ze strany „zdravé“ části populace jsou handicapovaným nepříjemné, vytváří si pocit nedůvěry k ostatním nepostiženým a vyřazují se tak z většinové společnosti, i když technické překážky pomalu sice, ale díky změněné legislativě postupně odpadají

Řešení těchto psychických bariér je daleko složitější. Zde nepomůže žádná vyhláška, ale je potřebné naši společnost převychovat. Musíme se naučit spolu žít a vzájemně se respektovat, navzájem si pomáhat tak, jak to vidíme v části světa na západ od našich hranic, kde zcela běžně potkáte vozíčkáře kdekoliv na ulici, v obchodě i na sportovním areálu. Pak se také u nás budeme s handicapovanými osobami setkávat jako s každým jiným návštěvníkem i na koupalištích.

Doporučené předpisy a literatura:

- *Stavební zákon č. 50/76 Sb. ve znění zák. 109/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů*
- *Vyhl. 132/1998 Sb, kterou se provádí některá ustanovení Stavebního zákona*
- *Vyhl. 137/1998 Sb o obecných požadavcích na výstavbu*
- *Vyhláška 369/2001 Sb. o technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace*

- *Ing. arch. Daniela Filipová: Život bez bariér*
- *Ing. arch. Daniela Filipová: Projektujeme bez bariér*